

MAÐURIN SUM GAV SEG MEN KORTINI VARÐVEITTI SÍNAR HUGSJÓNIR

Maurentius S. Viðstein varð fæddur í Havn 10. desember 1892, og hann doyði, 77 ára gamall, 17. maí 1971.

Sum yngri var hann fiskimaður, og hann sigldi í langfarasigling. Seinni fór hann í land, og livsstarv hansara kom at liggja á so mongum økjum, bæði politiskt og listarliga. Hann ibirti felagsliv og lutuð virkin í tí, sum hann fekst við. Hann livdi í eini mentanarligari meldurtíð, og kveikti neistar, ið nördust. Allastaðni, har hann tók lut, var hann so ylheitur; hann var hin bjartasti brandurinn og hin mest fløvandi login.

Hann var ein av teimum, sum var við at stovna feroysku fakfelagsrørsluna, og hann var ein teirra, sum stovnaðu Føroya Javnaðarflokk. Í javnaðarflokkinum kom hansara lutur at verða sterkur, hann var ein av slóðbrótarunum og var annar av fyrstu tinglimum flokksins, og hann sat á lögtingi frá 1928 til 1936 sum umboð fyri Suðurstreyim.

M. S. Viðstein var fyrsti ábyrgdarblaðstjóri á «Føroya Sosialdemokrati» frá 24. maí 1927 til 1. november 1932. Brennandi áhugi hansara at virka fyri betri korum hjá hinum minni menta, førði til, at hann kom at vera fyrsti formaður í Føroya Javnaðarflokki, og sat hann í hesum starvi frá 1925 til 1934. Hóast hann hevði gjørt sitt ítarsta fyrri at blása liv í javnaðarhugsjónina í Føroyum, so gjørdi hann tíðliga upp við hana. Longu sum 40 ára gamall legði hann blaðstjórastarvið á «Føroya Sosialdemokrati» frá sær, og «hann tók seg heilt burtur úr almennum politiskum starvi. — Tað dugdi honum ikki at taka upp eitt nýtt stríð, til tess var hann alt ov langt til vinstri fyri ta officiellu sosialdemokratisku áskoðanina — og har kom hann at vera framvegis» (Sosialurinn, nr. 25, 1980).

Frá 1936 til sín deyðadag arbeiðdi M. S. Viðstein fyrst sum prentari og seinni sum ein av blaðstjórnunum á «Dagblaðnum», men hann var ongantíð politiskur blaðstjóri á hesum blaði.

Arbeidsmaður — ikki lærari

M. S. Viðstein var eisini hugtikin av fráhaldsarbeiðnum, har hann má sigast at hava verið drivkraftin í tí stóra felagsarbeiðnum.

Hann var ein av høvuðsstuðlunum í Ungmannadeildini hjá Losjuni í Havn, og longu her tekur hann serstakliga undir við teimum altjóða socialistisku tankunum.

Sambært vallistunum var M. S. Viðstein «arbeidsmaður», og ikki lærari, sum so mangir av skrivandi samtidarstarvsfeløgum hansara. Men samanumtikið hevði hann nógvur av teimum eginleikum, sum lærarar, í hvussu so er tá á døgum høvdu: at kunna taka sær tíð at skriva. Tí hóast hann hevði úr at gera í sínum dagliga yrki, so tók hann sær eisini tíð til at skriva.

Í eini tíð, tá ið prentviðurskiptini, ikki bert í Føroyum, men um stóran part av heiminum, vóru út av lagi vánalig, her hugsi eg um 2. heimsbardaga, tá gav M. S. Viðstein út tvær bókur, stuttsgøsavnið *Eirika*, 1941, og yrkingasavnið *Sól til víðar gongur*, 1942. Eg haldi, at hesar báðar útgávurnar eru eitt talandi dømi um tað ágrýtni, tað áráði, tann stríðsivilja eftir at gera okkurt gott, sum hevur búið í M. S. Viðstein. T.d. kann nevast her, at hann eitt tíðarskeið, eisini undir 2. heimsbardaga, stjórnaði einum fylgiblaði til «Dagblaðið», sum kallaðist «Nýtt land», og sum koma eina ferð um mánaðin. Her høvdu nógv ung skrivandi, sum onga aðrastaðni høvdu at fara, eitt málagn fyri síni tráan eftir at skriva.

Maurentius S. Viðstein

10.12.1892—17.05.1971

Í gjár, 10. desember, vóru 90 ár liðin, síðani M. S. Viðstein varð fæddur.

Í hesum sambandi hevur Martin Næs, bókavørður, skrivað grein um hendan hugsjónamann, sum gav seg, men tó helt fast við hugsjónir sínar

Djörv arbeidskona og serlingur

Í stuttsgøsavninum *Eirika* eru 4 søgur, skrivaðar í tíðarskeiðnum 1929—41. Tann fyrsta søgan, og sum bókini hevur fingið heitið eftir, er ein kærleikssøga, har tann djärva arbeidskonan, Eirika, hevur høvi til at visa dirvi sitt, bæði tá ið hon kemur Katrini, vinkonu síni, og Brandi, dreingis sínum, til hjálpar.

Önnur søgan eitur «Jákup» og er rættiliga drúgv, men undirhaldandi. Hon er um, hvussu serlingurinn, Jákup, ið býr í Klaksvík, fær sær eina «depladukku», Annu, til konu. Eitt evnið, sum fær gjølla umrøðu í hesi søguni, er sleg og slatur. Meðan Jákup veit av ongum, renna fólkin høvdini saman, og hann er umrøðuevni í allari bygdini. Alt, sum hann tekst við, «er sjón fyrri eygu og tilfar fyrri tungur».

Við sínum sermerkta, av og á spoyska frásøgukynstri viðger M. S. Viðstein gerandislívið á bygd um ta tíðina søgan er skrivað, 1938, har fólk verða bind ígjøgnum av hesum somu eygum, ið oftast bæði spyrja og svara. Søgan um Jákup, henda fiktiva klaksvíkingin, ið gongur millum vælkendar og navngivnar bygdamenn,

er eisini ein kritikkur av tatiðar fiskivinnupolitikki, tí teir dagarnir, tá ið fiskastakkarnir vuku bæði í hædd og breidd, vóru nú brátt taldir.

«...Nú komu trolararnir og teir grópaðu líka dygst úr Viðoyinni, út í gjoðnum Miðhavið og heilt út á landgrunnin. Allir útroðarmenn klagaðu Guds hevnd, sum vituligt var. Og allastaðni, har telefon var, varð ringt til Havnar eftir verjuskippinum. Men aftursvarið var, at har var einki verjuskip. Fólk var spinnandi ótt yvir trolaraðskilið og tað var heldur ikki at siga tey ring fyrri tað, um tey av og á lótu onkran bollutan falla, eisini yvir sjóverjuna, ið vera skal við Føroya strendur.

«Sjóverjan er einki uttan eitt eiti», var sagt við sýslumannin ein dagin, tá ið hann kom fram á nakrar menn, ið tosaðu um óskilið á Norðhavinum.

«Nei, nei» segði sýslumaðurin, «men tað er nú ikki so lætt hjá sjóverjuskippinum altið at vera har, ið trolarar eru innan fyrri mark. Men beint í hesum døgum er einki sjóverjuskip við Føroyar, so tað ber illa til at geva ilt av sær so leingi».

«Sjóverjuskippini eru kanska bara til pynt?» spurdi Jákup, ið var millum teirra, ið tosaðu saman.

«Tú, Jákup, tú fert at ansa eitt sindur betur eftir, hvussu tú leggur tiri orð, tí hetta er einans til at skemma sjóverjuna».

«Hvat bagir?» svarar Jákup...» (Eirika, s. 60—61).

Hetta brotið er bert eitt av teimum mongu, sum visa, at samhugur høvundans so avgjørt hevur verið við tí minni menta, og verður hetta alt framborið so naturliga, at tað als ikki virkar gjørt.

Singapore og Hvannasund

M. S. Viðstein sigldi sum ungur í langfarasigling, hetta hevur hann fleiri ferðir skrivað um í greinum, hugleiðingum og endurminningarstubbum sínum, men eisini í prosaskaldskapi hansara merkir tú henda «sjáldsama anga av kamfertræ... ið minnir um Hongkong og Kina». Knappliga meðan t.d. Jákup fer damlandi við Streymi norður millum Norðuroyggið, tekur høvundurinn lesaran við sær út í stórheimin og skrivur: «Sama týðningin, sum Port Said og Singapore hava fyrri Asia siglingina, hevur Hvannasund fyrri Norðuroyggið siglingina», (Eirika, s. 67).

Sum ein stórv mótsetningur til søguna um Jákup er hin frálíka søgan við tí viðagitnu søgumyndini «Fransáin og hin litla keldan», um hvussu Fransáin lokkar litlu kelduna til sín at fylgjast við sær, til tær leypa út í stórhamið, tað stórhamið, sum røkkur um allan heiminn. Men keldan torir ikki: «Eru nakrar aðrar litlar keldur har niðri?» spyr hon. Og hóast Fransáin svarar nei, so økist forvitni, og veksur spenningurin hjá tí litlu kelduni, og søgan endar við, at hin litla keldan «stoytti seg beint fram eftir rommum í Fransáina, og áin bar hana ígjøgnum sínar loynigøtur omaneftir. So ljóðaði tað sum suð frá ørvi og boga — og hin litla keldan leyp út í stórhamið», (Eirika, 2. 126). — Hetta er ein av teimum mest kenslubornu søgum hjá M. S. Viðstein, og samstundis er hon so full av myndamáli — symbolikk.

Í 1942 gav M. S. Viðstein út yrkingasavnið *Sól til víðar gongur*. Tað er eyðsæð, at her er ein vakinn maður, ið hevur orðið. Í øllum hesum yrkingunum ella sangunum andar skaldsins samfelagsliga og medmenniskjansliga livskensla. Yrkingarnar í hesum savninum eru bert ein litil partur av tí, sum M. S. Viðstein yrkti ella umsetti í bókunum síni.

Sundalagið

Árið fyrri, sum M. S. Viðstein doyði, kom út søgusavnið *Smásøgur úr Sundalagnum*, 1970. Í hesum savni eru 10